

SIONULU ROMANESCU

fóia besericésca, literaria si scolastica.

Vien'a,
15. Iuniu
1867.

Sionulu rom. ese de dóue ori pre luna, in l. si 15. a lunei, cuprindendu o cóla si diumetate. Pretiulu pre unu anu e 4 fl. v. a., pre diumetate de anu 2 fl. v. a. Pentru tiere afara de Austri'a se mai adauge portulu postalu.

Nu
12

Prenumerarea se face la redactiune in seminariulu gr. c. centralu din Vien'a (Schönlaterngasse Nr. 10), si la p. t. domnii corespundinti. Tóte epistolele sunt de a se tramite la redactiune francate. Corespundintiele nepublicate se voru arde. Scrisori anonime nu se primescu.

Anulu
III.

CUPRINSULU: Studie istorice despre cért'a basericésca in privintí'a botezului ereticiloru (finea). — Instructiunea in scol'a populara se baséza pre intuitiune (finea). — Scol'a populara romana se se desparta óre de beserica? — Corespundintia: Blasiu (replicare in treb'a administrarei fonduriloru fundatiunali). — Amvonulu: Chiamarea preotiloru si a persónelor eclesiastice faciá cu beserica si scol'a (predica ocasionala la intrarea in oficiulu protopopescu). — Literatura. — Ochire prin lumea politica. — Varietati.

Studie istorice

despre cért'a basericésca in privintí'a botezului ereticiloru.

(finea.)

§. 10. Din canónele 1. si 47 ale santului Vasiliu nu se póte trage argumentu spre a aretá, cá toti ereticii fára deosebire aru fi de rebotezatu.

Afara de amintitele canóne ale apostoliloru se mai radíma cei de alta parere maidecuséma pre unele díse, cari se afla in canonulu 1. si 47 a s. Vasiliu cátra Amfilochiu si din cari li se pare domníeloru sale, cá se póte scóte cuventu nerestornatu, spre a lapedá botezulu tuturoru ereticiloru. Si déca ne aducemu aminte de cele ce amu dísu in §. 9, cá adéca domnii acesti'a su dedati a cumpení documentele depre suprafaci'a acelorasi, fára se socotésca tóte cercustárele, in cari s'au scrisu acele, fára se bage séma la intregulu contectstu a acelor'a, cu unu cuventu fára se petruna intielesulu si poterea adeverata a vreunui documentu: déca, dícu, avemu inaintea ochiloru acést'a, apoi trebuie se marturisimu, cá domnii acesti buni au dreptu a se falí, cumca s. Vasiliu celu mare in dísele canóne stá pre partea loru. Si cumu nu? In canonulu 1. cátra Amfilochiu, impartíndu pre cei ce s'au departatu de la baserica lui Christosu in eretici si schismatici, díce s. Vasiliu, cá botezulu ereticiloru s'a parutu binecuventata pricina cu totulu a se lapedá; ear ce se tiene de schismatici, Firmilianu si Ciprianu si botezulu acestor'a l'au lapedatu; altii in sa primescu botezulu acestor'a, si santulu parinte insu-si díce, se se primésca din economía. Dar in canonulu 47 si-schimba parerea si díce, se se boteze denou si acesti'a.

De cautamu numai la aceste, apoi au dreptu cei de alta parere, s. Vasiliu i partinesce. Dar óre iertatu este a cumpení vreunu documentu asia, incátu se-i se dee numai intielesulu acel'a, care l'au unele parti ale aceluasi, cari ne vinu la socotéla? Au nu trebuie mai virtosu se bage sém'a telcutoriuulu la scopulu scrietoriulu, la cercustárele, in a cari scrisu, si la intregulu contectstu alu scrisórei, deórace numai asia va poté petrunde poterea, ce o au unele locuri singuratece ale acei scrisori? Asia candu díce s. Vasiliu, cá s'a parutu celoru din inceputu botezulu ereticiloru cu totulu se se surpe, trebuie cercatu, ce a vrutu a díce santulu parinte prin aceste cuvente? Debuaséma nu altu cev'a, decátu acea ce invétia si s. baserica cat., cá adéca pre ereticii acei'a,

cari nu pazescu feliulu si modrulu botezului prescriu si intrebuintiatu in baserica lui Christosu, se-i primésca in baserica botezandu-i denou, deórace celu d'antáiu botezu nu a fostu adeveratu. Si cumca asia trebuie intielesu cuventele acele ale marelui parinte, se vede din insirarea ereticiloru, pre cari díce cá trebuie a-i rebotezá, adéca pre Manichei, pre Valentiniani, pre Marcionisti si pre altii, despre carii, precumu am amintitu in §. 9, fórté intielescesce au ronduitu ss. parinti in can. 46 si 47 a apostoliloru, ca se se boteze denou, deórace neprimindu dinsii botezulu dupacumu se dá in baserica, nu suntu botezati defeliu.

Dara nu in acestu modu si-respica parerea sa s. Vasiliu in privintí'a ereticiloru si schismaticiloru acelor'a, carii s'au obiceiuitu a botezá dupa feliulu si modrulu intrebuintiatu in baserica. Din tóte câte díce santulu parinte despre acesti'a, se vede apriatu, cá dinsulu a fostu de parerea acea, cumca intrebarea despre validitatea botezului acestor'a erá inca numai o simpla opiniune, despre carea in feliurite baserici in modu feliuritu poteáu senti, si cumca fiascecine poteá se se tiene in treb'a acést'a de dátin'a baserice sale, cutóteca dinsulu ca unu urmatoriu a lui Firmilianu se lipiá de parerea, cá si acesti'a trebuie botezati denou. Ear cumca s. Vasiliu intru adeveru a fostu de amintit'a parere, apriatu se vede din cele dóue canóne din intrebare; pentrucá

1) In canonulu 1. cátra Amfilochiu vorbindu despre primirea celoru „curati“ (Novatiani) díce cátra Amfilochiu: „Bine ai facutu aducerea aminte, cá se cade a urmá obiceiulu celoru din fiascecare locu, pentrucá cudeosebire au vorbitu pentru botezulu loru cei ce atunci'a au pomenitu pentru acesti'a.“ Asiadara s. Vasiliu recunósce principiulu, cá in treb'a acést'a fiacare baserica se-si tiene obiceiulu seu. Si déca mai la vale totu in acelasi canonu se si aréta plecatu a lapedá botezulu Novatianiloru si a altoru eretici de acestu soi, nu intardíia in sa a adauge: „Déca acést'a va urmá a fi piedeca economiei cei obscesci, eara-si se cuvine a se intrebuintiá obiceiulu, si se urmámu economisiriloru, ce au facutu la noi parintii.“ Prin cari cuvente eara-si intaresce cuventulu seu de mai inainte despre pastrarea obiceiulu fiascecarui locu. Si ce alt'a insemnédia acést'a, decátu a aretá, cá intrebarea despre validitatea botezului acestor-feliu de eretici i s'a parutu a fi o intrebare inca nedetiurmurita prin judecata definitiva, si cá prin urmare

erá libera fiacare baserică a pastră datin'a moscenita de la maimarii sei. Elu poftescă se se boteze ereticii acei'a; dar lasa pre alii se sporăscă în cugetulu lorū, si se-i primăscă fara de a i botezá, déca asia au primitu din betrani. Si pentru acést'a dăce, că cutóteacă Ciprianti si Firmilianu lapedáu botezulu Novatianiloru, totusi „fiendca cu totulu s'a parutu óreacaror'a din cei de la Asi'a, ca pentru economí'a multor'a se se primăscă botezulu loru, fia primitu,“ socotindu s. parinte întrebarea acést'a de disciplinaria, în carea potu se aiba locu feliurite obiceiuri pe la basericele feliuriteloru tienuturi.

2) E adeveratu, că în canonulu 47 s. Vasiliu schimba parerea, poftindu, ca nu numai Novatianii, ci si Encratitii si alti eretici de acest'i'a se se boteze denou; deórace decretulu lui Stefanu I., prin carele se opriá botezarea denou, s. parinte nu l'a socotitu de o definitiune dogmatica, precumu nici nu erá, ci numai de o mesura de economía, de carea dinsulu n'a fostu plecatu a se folosí; căci dăce: „Dara de s'a opritu la voi acést'a a dóu'a botezare, precumu si la Romani, pentru órecare economía, ci cuventulu nostru aiba taría.“ Dar poftit'a óre s. Vasiliu, ca parerea lui se aiba putere de lege în tóta baseric'a? Departe se fia! Căci indata mai adauge, că ar dorí se se adune unu sinodu a mai multoru episcopi, carii desbatendu mai deameruntulu lucrulu acest'a, se asiedie canonu si se redice din midilocu tóta indoie'l'a, dicundu: „Deci de va placé acést'a (adeca ronduie'l'a lui despre rebotezare), trebuie mai multi episcopi a fi la unu locu, si asia se se intipuéscă canonulu.“ Prin cari cuvente aréta, că întrebarea acést'a o socotesce a fi libera, pana-ce nu se va aduce otarire definitiva. Pentru acea dăce si Balsamon în telcuirea sa, că canonulu acest'a nu s'a scrisu prin santulu parinte ca unu decretu, ci numai ca deslucirea parerei sale, ear asiedimentulu celu legiuitu l'a lasatu otaririi sinodului.

Si aici din interesulu adeverului cauta se insemnu, că nu potu din destulu a me mirá, cumu unii ómeni cugeta că voru poté proptí parerea loru cea gresíta cu aceste dóue canóne, dintre cari în celu d'antâiu acestu mare parinte alu basericei ne infaciósiédia întrebarea despre botezulu ereticiloru, carii botéza dupa ronduéla basericei, ca o întrebare libera, în carea fiacine póte sporí în întielesulu seu; ear într'alu doilea nu asiédia lege, ci desvelesce parerea sa asia, încátu acést'a numai atunci se aiba putere de a oblegá, déca se va primí prin unu sinodu. Me miru de acést'a mai virtosu déca socotescu, că sínódele dupa acea tienute, adeca sinodulu II. ecum. si sinodulu de la Trul'a, au implinitu dorinti'a marelui Vasiliu si au asiediatu canonu faciá cu tréb'a acést'a în întielesulu traditiunei apostolice si a sentimentulu basericei întregi a lui Christosu; ear ómenii iubitori de imparechiare mai vreu se nu asculte de otaririle sínódeloru ecum., decátu se se lápede de parerea unui s. parinte, carele apriatu dăce, că numai atunci vre se aiba putere parerea lui, déca se va primí într'unu sinodu de mai multi episcopi.

Aici mi-mai remane de deslucitu o indoie'la, si anume: cumu s'a intemplat, de s. Vasiliu inca si dupa-ce s'au asiediatu în sinodulu ecum. I. canónele 8 si 19 a socotitu întrebarea acést'a a fi libera, si a doritu se se aduca unu canonu otaritoriu în privinti'a acést'a într'unu sinodu a mai multoru episcopi? — Ca se se întieléga, cumu s'a potutu templá acést'a, trebuie se luám aminte, cumca în privinti'a întrebării despre botezulu ereticiloru canónele 8 si 19 de la Nice'a nu infaciósiédia unu decretu apriatu si generalu, dar prin

leguit'a deducere logica se póte culege din canónele acéste, cumca baseric'a lui Christosu a otaritu despre întrebarea acést'a chiaru în sinodulu I. de la Nice'a; deórace sinodulu acest'a în canonulu 8 dispune, ca Curatii (Novatianii) venindu la baserica se se primăscă numai prin impunerea maniloru; ear în can. 19 prescrie, ca Paulianistii negresítu se se boteze. Si déca cautámu caus'a deosebirei acestei'a, o vomu aflá în aceea, că, precumu a scrisu s. Inocentiu I. pap'a de la Rom'a,¹⁾ Curatii botezáu în numele T. si alu F. si alu Sp. s., Paulianistii insa nu asia. De privimu, dicu, la acést'a cauza a osebirei acumu amintite, vomu aflá, că în canónele de la Nice'a s'a adusu judecata preste întrebarea botezulu ereticiloru. Fiendu insa că din cuventele canóneloru în sine luate caus'a deosebirei nu se infaciósiédia înainte ochiloru, nu e mirare, déca nu toti acei'a, carii au cetitu canónele acele, au potutu se cunósca indata, că prin canónele acele s'ar fi fostu otaritu întrebarea acést'a; neci trebuie se ne mirám prin urmare, déca s. Vasiliu — neluandu aminte, că parintii de la Nice'a au otaritu tréb'a acést'a, si din lips'a luarei-aminte dorindu cev'a sinodu, ca se se aduca judecata în întrebarea acést'a, — caus'a deosebirei numite o asiedia în aceea, că materi'a acést'a ar fi disciplinaria, si că se întrebuintiédia economía cu cei ce se se primescu fara a dóu'a botezare. —

Cu aceste cugetu că am facutu destulu obiectiuniloru celoru mai de frunte, prin cari se nesuescu unii a restorná invetiatur'a basericei cat. despre validitatea botezulu datu prin eretici dupa feliulu si modrulu prescriu în Evangelia. Am disu „obiectiuniloru celoru mai de frunte,“ pentrucă sciu cu bine, cumca cei de alta parere se mai folosescu de multe alte locuri ale mai multoru ss. parinti spre proptirea parerei loru. Insa în acele marturie numai acea se dăce, că cei ce se botéza la eretici, nu se norocescu de urmările santului botezu pentru pecatulu eresului, ear necidecumu că nu au primitu botezulu; si acea dicemu si noi, precumu am doveditu mai prelargu în §. 8 la nr.ii. 2 si 3. Si ca se se véda, că adeveru graescu, eata cumu vorbesce s. Ioanu Gura-de-auru:²⁾ „Nu te amagéscă pre tine, oh ascultatoriule, adunarea ereticiloru; că au botezu, dar nu si luminare.“ Si s. Leone I.:³⁾ „Neci unu ereticu nu dá santienia prin taina.“ Si s. Ambrosiu:⁴⁾ „Botezulu celoru reu-onoratori de Ddieu nu santiesce.“ În tóte acéste marturie nu pentru acea se dăce, că botezulu ereticiloru nu dá luminare si santienia, căsícumu în botezulu lui Christosu, cutóteacă datu prin unu ereticu, ar fi scaderea; ci pentrucă celu ce cu scienti'a petrece în retacirea eresului, pune piedece adeveririi urmáriloru binefacatórie ale botezulu. Si precumu celu ce-si inchide ochii, nu póte vedé, cutóteacă stralucescu preste dinsulu radiele sórelui: asia si celu ce se orbesce de pecatulu eresului, nu se póte luminá de stralucirea botezulu, cutóteacă prin ap'a si cuventulu botezulu s'au reversatu preste dinsulu radiele lui.

Capu III.

Asia de neinvinsa este puterea adeverului, încátu cei ce si-iau nemultiamitóri'a ostenéla de a sucí monumentele istorice spre proptirea invetiatureloru celoru gresíte, suntu siliti a trece cu vederea documentele

¹⁾ In epist. ad Macedones, n. 10.

²⁾ Homilia 1. in s. Ioan.

³⁾ Cătra Nicet'a.

⁴⁾ Serm. ad. catech.

acele nerestornate, la cari, dupa-ce nu potu dá respunsu câtu de câtu indestulitoriu, nu sciu cumu se se improtívésca altmíntrea, fâra numai acoperindu-le cu velulu cãm rusînosu alu tacerei. Ear déca aru diarí in vreunu documentu numai umbr'a vreunui cuventu, carele ar vení la socotél'a invetiaturei loru, fâra neci unu temeiu aperate de dinsii, se apuca cu mare indestulire de cuventulu acestu parutu, si, ca se póta mai iusioru amegí pre cei ce n'au a mana acele documente, neci si-ieau barem ostendél'a de a reproduce locurile acele, pre carile se radîma argumentarea loru, desí ast'a negresítu o poftescu regulele unei critice sanctóse. Apoi telcuescu dupa placu documentele, neci are bictulu cetitoriu mangaiarea de a scí, cà óre cu dreptulu telcuescu seau ba; càci nearetandui-se documentulu, e silitu ori vre ori ba a crede, cà tóte cele díse de invetiatorii acesti'a suntu adeveru curatu, neci cà póte fí altcumu!

Asia d. e. déca nu potu tainuí de totulu, cà scrietorii din veacurile cele d'antâie ale bisericeii au vorbitu respicatu despre primatulu seau antâietatea bisericeii de la Rom'a, dícu, cà scrietorii acei'a „debnaséma au intielesu antâietatea cetatiéna, dara nu duhovnicésca a Romei.“ Insa indesiertu ai asteptá de la dinsii setidovedésca barem câtu de câtu acést'a parere. Nici cà o potu dovedí; deórace scrietorii cei de demultu preferinti'a bisericeii de la Rom'a nu o deducu din antâietatea cetatiéna a Romei, ci din acea impregiurare, cà acea baserica s'a intemeiatu prin maimarele apostoliloru s. Petru si elu o a gubernatu pana la mórte, si cà prin urmare scaunulu Romei este scaunulu lui Petru, adeca a celui'a, pre carele a ziditu Domnulu Christosu baseric'a sa si cui i-a datu deregatori'a de a pasce turm'a sa intréga si a intarí pre fratií sei. — Si cumca lucrulu e intru adeveru asia, se va convinge óricine va cetí acele ce a lasatu in scrisu s. Ireneu, parinte d'in veaculu alu doilea, in cartea 5. incontr'a eresuriloru cap. 3., unde díce: „Aretandu credinti'a si traditiunea apostolica a celei mai mari si mai betrane si toturoru cunoscute biserici, intemeiate si asiediate in Rom'a de stralucitii apostoli Petru si Paulu, care credintia se vestesce ómeniloru prin urmarea episcopiloru pana la noi, se rusínâmu pre toti acei'a, carii din gloria desiérta seau orbía seau rea cugetare altcumu credu, decâtu cumu aru trebuí.“ Aici, precumu póte vedé fiacine, nu pentru acea se dá antâietate bisericeii de la Rom'a si se lauda credinti'a ei, pentrucà Rom'a e cetatea cea d'antâia, cà despre acést'a nici vorba nu se face; ci pentrucà e intemeiata de maimarii apostoliloru. Si pentru acést'a díce mai incolo s. Ireneu: „Cu acést'a baserica (a Romei) pentru mai puternic'a ei antâietate (propter potiorem principalitatem) trebuie se se vejésca fiacare baserica, adeca toti acei'a, carii suntu pretotindene credintiosi.“ — S. Ciprianu vorbindu despre baseric'a Romei díce, ca ea este ¹⁾ „scaunulu lui Petru si baseric'a cea mai de frunte, de unde s'a urdítu unitatea preotiésca.“ Deci unitatea bisericeii lui Christosu are inceputulu seu de la baseric'a Romei, a carei'a antâietate o recunoscú toti episcopii bisericeii lui Christosu, chiaru asia, precumu recunoscú preotii unei dícese antâietatea episcopulu loru; si precumu acesti'a numai impreuna cu episcopulu loru si sub auctoritatea dinsului formédia o baserica particularia, car nu si departati de la episcopulu loru: asia si bisericele particularie numai impreuna cu baseric'a Romei si sub auctoritatea

mai marelui archiereu de acolo formédia adeverat'a si un'a baserica a lui Christosu, dar nu pentru antâietatea cetatiéna a Romei, ci, precumu díce s. Ciprianu, pentrucà baseric'a aceea este scaunulu lui Petru.

Sciu eu, cà a reinprospetá unele documente ca si aceste, unor'a nu le prea vine la socotéla; dar ce se facu, déca regulele criticeii de asta-di nu mai primescu de bune tóte asertiunile nedocumentate, inca nici atunci nu, candu acele altcumu aru fí ale unoru barbati cu védia si auctoritate. —

Dupa acést'a mica abatere se ne întórcemu la lucrulu propusu in a trei'a parte a acestoru studíe, si se vedemu, óre póte-se scóte cev'a argumentu din istori'a certei despre botezulu ereticiloru, spre a poté díce, cà s. Ciprianu nu ar fí recunoscutu antâietatea bisericeii de la Rom'a, si cà improtivindu-se decretulu lui Stefanu I. ar fí socotitu, cumca pontificele de la Rom'a nu ar avé auctoritate si potere de a aduce judecata definitiva in intrebâriile credintiei si ale moravuriloru?

§. II. Se aréta, carea a fostu parerea cea adeverata a santului Ciprianu despre auctoritatea bisericeii de la Rom'a.

Scriendu s. Ciprianu càtra s. Corneliu pap'a, díce, cà trebuie se fia si se se recunósca in baserica unu episcopu, ca se se impiedece atátu desbinarile câtu si eresurile; „deórace nu de aiurea s'au escatu eresurile ori s'au facutu desbinarile, fâra numai de acolo, cà nu se asculta de preotulu lui Ddieu, neci se socotesce in baserica unulu de preotu si totodata si de judecatoriu in loculu lui Christosu.“ Si preotulu acestu unulu in baserica este chiaru maimarele bisericeii acei'a, de la carea, precumu am dísu aiurea, si-a luatú inceputulu seu unitatea preotiésca, adeca urmatoriulu lui Petru, „pre carele a ziditu Domnulu baseric'a si de la carele a infientiatu inceputulu unitatei.“

Aici insa ni se opunu cele ce a scrisu acestu s. parinte in cért'a despre botezulu ereticiloru incontr'a decretulu lui Stefanu I., in care cérta dupa-ce a deschiaratu, cà parerea din decretulu lui Stefanu e gresíta, a socotitu, cà nu ar fí silitu a fí de unu cugetu cu acelu decretu. — Ci aceste nu se potu intielege asia, cásícumu s. Ciprianu ar fí crediutu, cà Stefanu I. a gresítu in otarirea invetiaturei santei credintie; càci in casulu acest'a parerea lui Ciprianu nu s'ar vėjí cu celea ce a scrisu dinsulu, inainte de ce s'ar fí escatu intrebarea despre botezu, lui Corneliu antecesorelui lui Ste-I., in care scrisóre strimtorindu pre Fortunatu si Felicisimu si pre alti schismatici din Afric'a, carii au cutediatu se tramita pre unii cu „marf'a mintiuniloru sale“ la Rom'a spre a amegí pre pontificele, asia infrunta indresnéla loru: „Cutédia a plutí si a duce scrisori de la schismatici si profani la scaunulu lui Petru si la baseric'a cea mai de frunte, de unde s'a urdítu unitatea preotiésca; neci cugeta, cà Romanii-su acei'a, a caroru credintia prin predicarea apostolului s'a laudatu, si la carii violen'ia nu póte se aiba apropiare.“ ¹⁾ Ear déca violen'ia seau retacirea in credintia la baseric'a Romei nu numai nu s'a apropiatu, dara neci póte se se apropie: cine nu vede, cà aceste nu consuna cu acele, prin cari s. Ciprianu se crede a fí invinuitu cu retacire in tréb'a credintiei pre Stefanu I. si pre Romani, carii se alaturara acestui'a? Precumu am doveditu la loculu seu, parerea lui Ciprianu a fostu gresíta, ear nu a lui Stefanu I., si a gresítu Ciprianu, pentrucà nu s'a lipitu de decretulu

¹⁾ Epist. 55. „Petri cathedra atque ecclesia principalis, unde unitas sacerdotalis exorta est.“

¹⁾ Epist. 55.

lui Stefanu. Deci fiindu împiedecatu prin gresiél'a sa, elu nu atátu a scrisu incontr'a lui Stefanu I., câtu mai virtosu incontr'a acelor'a, ce scrisese totu elu înainte de cért'a acést'a lui Corneliu. Acumu intrebui in sa, óre mai vrednicu de crediementu e s. Ciprianu in celea ce a scrisu incontr'a decretului lui Stefanu I. in favórea gresiei si indemnatu de prejudetiulu gresiei, decâtu in celea ce a marturisu dinsulu in scrisórea sa càtra Corneliu, candu erá inca scutitu de prejudetiulu retacirei, cari marturisiru consuna deplinu si cu altele de dinsulu pre aiurea scrise, din cari se deduce lips'a neaperata a unitatei credintiei si a impartasírei cu scaunulu celu mai de frunte, cu centrulu si radechin'a unitatei, carele pazindu in unitate tóte basericele, câte se alipescu de elu, pastrédie in intregimea sa credinti'a cea laudata prin apostolu, asia câtu viclení'a si gresiél'a in respectulu credintiei se nu se apropie, ba neci se nu se póta apropiá de dinsulu?

Altcumu crediu, cà precumu nime n'ar lapedá argumentele cele nerestornate, ce le a scosu Tertulianu din traditiunea apostolica in carticic'a sa „De praescriptionibus“ incontr'a ereticiloru, cutóteca apoi mai tardíu elu insu-si s'a alaturatu càtra Montanisti: asemenea remanu si dovedile produse de Ciprianu pentru auctoritatea scaunului apostolicu nemisícate inca si atunci, candu s. Ciprianu ar fi fostu mai tardíu de alta parere. Dar gresiél'a lui Ciprianu a fostu usióra si de totulu escusabile, deórace elu s'a improtivitu lui Stefanu I. intr'o intrebare fórté intortocata si pre atunci maidecuséma desbatuta, si aveá prelanga parerea sa argumente destulu de plausibile si auctoritatea a mai multoru sínóde locali, neci erá osendita prin vreunu sínodu ecum. parerea lui. Dar, precumu am doveditu in §. 5, neci Stefanu I. n'a adusu judecata definitiva si otarire dogmatica despre intrebarea acést'a, fàra numai modrulu practiculu alu primirei ereticiloru l'a prescisu, asia câtu de ceialalti s'a potutu socotí de unu lucru disciplinariu, in carele nu e de lipsa a se tiené intru tóte dupa dátin'a basericei de la Rom'a. Dar déca a fostu asia, precumu am aretatu acolo mai prelungu, me miru, cumu se potu folosí unii de improtivirea acést'a a lui Ciprianu spre a intarí, cà Ciprianu nu a recunoscutu in pap'a de la Rom'a auctoritatea de a aduce otariri definitive in trebile credintiei si ale moravurilor?

§. 12. Din precuventarea santului Ciprianu, tienuta in sínodulu de la Cartagen'a in a. 256, nu se póte aretá, cà dinsulu n'ar fi recunoscutu antáietatea basericei de la Rom'a.

Procedur'a desfasiurata la inceputulu partei a trei'a a studiiloru acestor'a o intrebuintiédia unii decáteori facu amintíre despre acestu renumitu sínodu, care l'a tienutu s. Ciprianu dupa-ce primise decretulu lui Stefanu I., pentrucá parerea despre lips'a rebotezarei fàra osebire a tuturoru ereticiloru cu atátu mai tare se se satorésca. Dícu adeca acei'a, cari nu vreu se recunósca, cumca D. Christosu a asediatu in s. Petru si in urmatorii lui cei legiuiti unu capu vediutu basericei sale spre delaturarea a tóta caus'a desbinariloru, cà sínodulu acést'a ar fi dechiaratu „de protivnica duchului seau spiritului evangelicu titul'a de episcopulu episcopiloru,“ si ar fi luat in nume de reu, cà Stefanu I. episcopulu Romei s'a numitu pre sine episcopulu episcopiloru. — E lucru firescu, cà celu ce aude de aceste dícundu-se despre nesce ss. parinti, (carii au sciutu, cumca D.

Christosu a concrediutu lui s. Petru se pasca nu numai mnelusiei sei, adeca, precumu telcuescu ss. parinti, ¹⁾ nu numai pre credintiosii de róndu, ci si oile, adeca pre acei'a, prin carii se nascu mnelusiei lui Christosu,) e lucru firescu, dícu, cà i se sternesce curiositatea de a vedé, óre in ce modu a dechiaratu sínodulu acél'a de protivnica duchului evangelicu titul'a de episcopulu episcopiloru, candu chiaru in Evangelia se díce unui'a, se pasca si se intarésca pre fratii sei? Dara drépt'a acést'a a lui curiositate e sedarnica, càci scrietorii acei'a nu-si batu capulu cu acea, ca se aduca înainte documentulu, pre carele se pare a se radímá asertiunea loru; acei scrietori se temu bagsém'a, ca nu cumv'a se se lamurésca adeverulu. Noi in sa lasandu altor'a rol'a acést'a de buha, carea se teme de lumina, se cercetámu la isvóruulu seu, cumu si in ce stà lucrulu acést'a.

Oricátu vomu cetí actele sínodului de la Cartagen'a tienutu in a. 256, precumu se afla acele la Beveregiu, nu vomu aflá amintire despre titul'a de episcopulu episcopiloru, fàra numai in urmatórele cuvente ale lui Ciprianu, rostite in precuventarea tienuta càtra acelu sínodu, in carea proponendu intrebarea despre botezulu ereticiloru díce: ²⁾ „Remane se aduca înainte fiascecare dintre noi acea, ce sentiesce despre lucrulu acést'a, nu judecandu, neci departandu de la impartasíre pre nimenea, déca altcumu ar sentí. Càci nime dintre noi nu s'a pusu pre sine de episcopulu episcopiloru, neci silesce pre confratii sei cu o infricare tiranica la ascultare, dupa-ce fiacare episcopu are volnicía dupa iertarea libertatei si a puterei sale, si asia nu póte fi judecatu de altulu, precumu neci dinsulu nu póte judecá pre altulu. Ci se asteptámu cu totii judecat'a Domnului n. I. Christosu, carele singuru are puterea precumu a ne pune pre noi la ocarmuirea basericei sale, asia si a judecá despre fapt'a nóstra.“ — La cari cuvente asi dorí se se bage bine in séma, cà cutóteca s'ar crede, cumca prin acele s. Ciprianu ar fi voit se impunga barem indirecte pre s. Stefanu I., carele a amenintiatu cu lipsirea impartasírei pre Africani, déca nu s'aru lapedá de parerea loru cea intru adeveru gresita despre lips'a rebotezarei tuturoru ereticiloru; totusi dupa-ce cuventele acele n'au fostu indreptate càtra Stefanu I., ci càtra episcopii sínodului acélui'a, dintre carii neci unulu n'a fostu róndu de Christosu de pastoriulu si maimarele celoralalti, nu ne potemu mirá, déca dintre cei ce au fostu de fàcia neci unulu nu s'a potutu socotí de episcopulu episcopiloru, cui adeca i-se cuviniu drepturi preste ceialalti. Dupa-ce in sa totu acelasi s. parinte in mai multe locuri respicatu a aretatu, cà recunósce antáietatea basericei de la Rom'a din rónduél'a lui Christosu, fiindu baseric'a acea scaunulu lui Petru: invederatu este, cà cuventele acele ale s. Ciprianu nu se potu asia intielege despre Stefanu I., ca despre alti episcopi din Afric'a. Ba ce e mai multu, s. Ciprianu intr'atát'a a tienutu, cà pontificele de la Rom'a din rónduéla ddieésca are jurisdictiune preste episcopii basericei lui Christosu, câtu elu insu-si impreuna cu episcopii din Galí'a s'a rogatu de Stefanu I., ca prin scri-

¹⁾ S. Epiphanius haeres. 75. in Aërio. — S. Augustinus serm. 46. c. 13. — S. Bernardus l. 2. de consid. c. 8.

²⁾ Synodicon t. I. „Superest, ut de hac ipsa re singuli quid sentiamus proferamus, neminem judicantes, aut a jure communicationis aliquem, si diversum senserit, amoventes. Neque enim quisquam nostrum episcopum se esse episcoporum constituit, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem collegas suos adigit, quando habeat omnis episcopus pro licentia libertatis et potestatis suae arbitrium, tamque judicari ab alio non possit, quam nec ipse potest alterum judicare. Sed expectemus universi iudicium Domini n. I. Chr., qui unus et solus habet potestatem et praeposendi nos in ecclesiae suae gubernatione, et de actu nostro judicandi.“

sórea scaunului apostolicu depunendu pre Marcianu episcopulu de la Arelatu, se se substitue altulu in loculu aceluia. Asiadara acea ce díce s. Ciprianu, că adeca toti episcopii între sine asemenea suntu indreptați, nu trebuie se se întielega despre episcopulu Romei, in carele dinsulu recunósce o jurisdicțiune mai inalta preste episcopii ceialalti atunci, candu lu îndemna se depuna pre unu episcopu, pre care ceialalti episcopi nu-lu potu depune. Si déca si e adeverata in privinti'a episcopiloru celoru asemenea indreptați partea antăia a cuventelor, prin cari a rostitu, că nimenea nu póte fi judecatu de altii cu asemenea potere inzestrati; totusi partea a dóu'a, in carea intaresce, că o atare judecata singuru numai de Ddieu se tiene, precumu nu e adeverata vorbindu despre episcopi preste totu, despre carii a recunoscutu si insu-si s. Ciprianu, că suntu supusi judecatei episcopului de la Rom'a, cumu ne aréta cele ce a scrisu acestu s. parinte in caus'a lui Marcianu de la Arelatu: asia fórt e adeverata singuru numai in privinti'a pontificalui de la Rom'a, carele pentru antăietatea scaunului santului Petru, cea de la Christosu asiediata, nu substa vreunei poteri basericesci.

Si ca se se întielega mai lamuritu cuventele santului Ciprianu cele mai susu însirate, nu va fi de prisosu a cercá si a deslucí mai deaprópe cugetulu acelu s. parinte; căci scopulu si cugetulu scrietoriului revérta mare lumina preste cele scrise. Sciendu dara s. Ciprianu, cătu de mare este inaintea tuturoru auctoritatea scaunului apostolicu, carele se improtivia parerei dinsului, a întielesu prea bine, că multu ar ajunge spre proptirea causei sale a contrapune lui Stefanu I. invoirea tuturoru episcopiloru din acelu sinodu numerosu, care invoire ar fi potutu stemperá amenintiarile lui Stefanu I. Si ca invoirea acést'a a tuturoru se nu se traga óresícumu la indoiéla, a provocatu pre toti episcopii, căti au fostu de față, se-si dee parerea loru asia, încātu se se cunósca de toti, că votulu loru nu a purcesu din partinire seau din infricare tiranica, ci din libera convingere; drept' acea a vrutu se dee de scire tuturoru la inceputu, că dinsulu pre nimenea nu va departá de la impartasírea basericesca, inca neci atunci nu, candu episcopii cei adunati si aru dá votulu loru incontr'a parerei, ce o-a descoperitu dinsulu in acést'a precuventare. — Ast'a telcuire, altcumu destulu de firésca, infaçiosindu-ne pre s. Ciprianu de totulu luatoriu aminte spre aperarea sa, ne aréta, cumca nu se póte díce, că acestu s. parinte n'ar fi recunoscutu antăietatea scaunului apost. alu Romei.¹⁾

Incheiere.

Intru cătu m'au iertatu cercustarile si poterile mele m'am nesuitu pana aici, a lamurí întrebarea cea mare despre validitatea botezului ereticiloru celoru ce botéza dupa prescrierea santei Evangelie si dupa modrulu întrebuintiatu in baseric'a lui Christosu. Am deslucitu, carea a fostu parerea santului Ciprianu si a lui Firmilianu in tréb'a acést'a, ce pasi s'au facutu din partea celoru ce eráu de alta parere in privinti'a acést'a, si anume ce potere a avutu renumitul decretu a lui Stefanu I. Am aretatu, că cutótecă întrebarea acést'a in sine este dogmatica, totusi neci s. Ciprianu si cei dimpreuna cu dinsulu nu o-au socotitu de atare, neci s. Stefanu I. nu a adusu otarire dogmatica asupr'a ei. Mai incolo am desfasiuratu, cumca neci in s. Scriptura, neci in canónele apostoliloru, neci in cele ale s. Vasiliu nu se afla

argumentu indestulitoriu, spre a restorná invetiatur'a basericeii cat. cea primita din traditiunea apostolica despre validitatea botezului ereticiloru, carii botéza precumu se cuvine. Si in urma am deslegatu unele greutati, ce voieáu unii se affe in istori'a certeii despre botezulu ereticiloru incontr'a antăietatei basericeii de la Rom'a si incontr'a jurisdicțiunei pontificalui de la Rom'a preste tóta baseric'a lui Christosu.

Aceste facundu-le, socotescu că mi-am implinitu cuventulu datu la inceputulu acestoru studíe. Faca atotinduratulu Ddieu, ca puçinele aceste nesuintie se-si ajunga scopulu loru, adeca lamurirea adeverului, nu *in sine*, căci dinsulu e chiaru, ci *intru noi*, carii avemu multa lipsa de lamurirea ideelorú nóstre spre luarea din midilocu a parietelui fatalu de despartíre, carele cu nespusa ura si nedumerire s'a intaritu intru noi; se reverse Spiritulu seu celu santu preste anemele nóstre, prin carele luminandu-ne, se urimu mandrí'a si tóta retacirea, si facundu-ne intru adeveru umiliti, se nu indresnimu a ne improtíví adeverului cunoscutu, ci alergundu cu anima infranta intru unirea credintiei si impartasírei, se credemu si se marturisimu si noi cu totii cele ce a scrisu santulu si marele patriarchu alu Constantinopolei Ignatiu, dupa reasiediarea sa in scaunulu acelei baserice santului Nicolau I. pap'a: ¹⁾ „Că spre vindecarea medulariloru trupului omenescu celoru sangerate de bataie si rane multíme mare de doctori ni-a datu scienti'a vindecarei; ear între medularile lui Christosu Ddieului si mantuatoriului, capulu tuturoru si mirelui basericeii catolice si apostolice, Cuventulu celu mai inaltu si puternicu a lui Ddieu numai pre unu singuru deosebitu si preauniversalu medicu a asediatu, pre fratiésca si parintiésca Santi'a Ta, candu a dísu lui Petru corifeulu celui preainaltu si preasantu alu apostoliloru: Tu esti Petru, scl. Căci aceste fericite cuvente nu le-a transcrisu si menitu numai singuru maimarelui apostoliloru ca o sórte privata, ci le-a tramesu prin dinsulu tuturoru archiereiloru scaunului Romei, carii eráu se urmedie lui. Si pentru acést'a urmatorii scaunului Vostru apostolicu inainte de ast'a, si mai demultu totdeún'a decâteori se iviá eresuri si faradelegi, au sterpitu burienele cele periculóse si neghin'a.“ — Si aceste din fundulu animei marturisindu-le, se usiorámu ajungerea tempului acelu multu doritu, candu va fi o turma si unu pastoriu.

Dr. V. Mihályi de Apsi'a,
profes. de teología.

Instructiunea in scol'a populara se baséza pre intuitiune.

(finea.)

Instructiunea intuitiva e dupla: esterna si interna, dupacumu inriuréza asupr'a sentiului esternu ori alu celu internu. Candu convinu seau candu si-dau man'a un'a cu alt'a, numai atunci invétiá prunculu a precepe materi'a.

Cea esterna face impresiune asupr'a sentiului esternu, pentru acea se numesce si sentiuale. Asia d. e. cine vre se cunósca o planta, o ică in mana si o scrutéza cu ajutoriulu sentiuriloru pana in detaiu, observandu-i tóte proprietátile. — Unu docinte din institutul lui Pestalozzi ocupandu-se odata la tabla cu depingerea unei scări, cu scopu, ca se póta dá prunciloru unu con-

¹⁾ In actis concilii oecum. VIII., actione 3.

ceptu chiaru despre ea, unulu dintre dînsii strigă: „Vedi colo in curte se află un'a togm'a asia, carea e cu multu mai mare!“ Pestalozzi dîse dintru acea cătra docinte: „Obiectulu totdeun'a e mai bunu, decātu imaginea lui.“ Fautorii lui Pestalozzi incepura de atunci a pertractă obiectele totu intuitive, inca si pre acelea, cari nu aveáu lipsa de multa explicare. Catechisări si moralisari lunge nu-su binevenite chiaru nece celoru flegmatici, cu atātu mai puçinu teneriloru. Póte totu spune si explică docintele, că cutare linia e orisontale, cutare perpendicularu trasa, căci déca nu le va desemná puse-tiunea si nu va recercá pre prunci se afle si ei aseme-nea linie la obiectele, de cari-su incungiurati in tóte dîlele, explicarea lui va fi viersulu celui din pusti'a. Ca se póta docintele intipari in memori'a prunciloru puse-tiunea cutarei provincie, e neaperatu a se sierbí de o charta seau mapa, se-i desemne marginile pre tabla etc., si in urma se-i póftésca, ca asemenea se faca si ei. Acé-st'a se o faca cu fiacare prelegere. In modulu acest'a cu ajutoriulu sentiului esternu invétia pruncii a cunósce obiectele si pãrtile loru, numerulu si marimea, colórea si form'a, si in urma tóte relatiunile loru.

Cám asia ar fi instructiunea intuitiva, carea ar fi de doritu se se estinda precumu preste totu, asia in specie preste scólele elementari. Una atare pertractare a obiectului asia lu imprima pre acel'a in memoria, cătu prunculu e in stare a-si face representatiune despre elu ori decâteori i aude numele.

Cea interna influintiéza mai multu numai asupr'a sentiului internu, si pentru acea se numesce si spiri-tuale. Acést'a aduce cu ajutoriulu representatiuniloru obiectulu ori imaginea lui in oclind'a animei pruncului. Camca prelanga representatiuni trebuie in invetiamentu se colucre si intuitiunile esterne precedinté, despre acea nu e nece o dubitare. Numai in modulu acest'a invéti'a prunculu a cugetá. Prelanga acést'a trebuie luata in considerare totdeun'a inclinarea seau propensiunea lui; pentrucà baiatulu mai multu se motivéza prin actiuni si exemple, decātu prin cuvente; mai multu prin pers-óne, decātu prin contemplatiuni; mai multu se intere-séza de unu animalu, decātu de o piétra; in fine mai multu de colórea deschisa, decātu de cea intunecata.

Maesim'a pedagogica „de la celea mai de aprópe purcede la departate“ are mai multu insemnetate spi-rituala, decātu locala. Ea se referesce mai multu la obiectele, ce esistu in tempu, decātu la celea din spa-tiu. Intemplãrile din istori'a biblica ori alte enarãri simple, desí se referescu la tempurile si popórele cele vechi, totusi-su cu multu mai acomodate pentru captulu prunciloru, decātu alte evenimente mai próspete, fia acelea chiaru si din giurulu loru. Enararea faptelor unui barbatu insemnatu, esemplulu unui omu modestu, au cu multu mai mare influentia spirituala asupra-le, decātu moralisari lungi, mandate aspre si admonitiuni. „Inpintenéza sentiementele si voi'a pruncului prin enarãri si exemple acomodate, căci prin acea influentiezi totodata si asupr'a moralitatii lui.“

E fórté greu a strabate si ghicí propensiunile seau aplecãrile prunciloru, ceea ce altmintrea e neincun-giuratu de lipsa. Acést'a e o recerintia, si inca mare, mai alesu de la docintii teneri; pentrucà numai asia potu ei scí, cumu se se intogmésca dupa si faciã cu invetiaceii loru. Docintele trebuie se se demita pana in celea mai dinlãntu ale pruncului, apoi de acolo cu maiestri'a si agilitatea-si se-lu redice la sine, se-lu faca iberu, indepindinte. Docintele are se faca, ceea ce face

unu comandante bunu, candu se vede incungiuratu de contrari, carele se arunca in midfloculu trupeí si de acolo comanda, numai ca se elibere pre ai sei, ear principalului seu se-i castige bucuría. Docintele inca e comendante: ostasii lui suntu ramurélele cele crude, ear contrarii esemplele rele, ce se petrecu in tóte dîlele dînaintea discipuliloru sei; docintele sciendu aplicá armele — facultãtile — mladitiloru celoru crude, se va eliberá pre sine de mustrãrile conscientiei, natiunei i va castigá bucuría, ear la edificiulu umanitatii va ala-turá o piétra insemnata. —

Celu mai eficace si nedisputabilu midflocu spre cultivarea intuitiunei interne e limb'a materna; insa acést'a numai atunci, candu e acomodata dupa cerculu cuprinderii prunciloru. Ca se póta fi insa acomodata, trebuie desvoltata gramatic'a in modu cătu se póte mai practiculu, sub egid'a unei ortografii multu dorite. Déca ese omulu din cei patru parieti angusti, si aude in re-spectulu acumu amintitu pre aici prin Germani'a prunci de 10 ani respundiendu la intrebarea magistrului, că „cutare propusetiune e eneratória, cutare intrebatória etc.“ atunci precātu lu magulesce si lu atinge placutu la anima deoparte, pre atātu i-o sfasia dealt'a, aducundu-si aminte de calamitatile nóstre ortografice si gramati-cali, cumu si de relele, ce deriva de aici chiaru si asu-pr'a institutiunei elementari.

G. Munteanu,

teol. abs. si ascult. dopedag. in Prag'a

Scóla poporala romana

se se desparta óre de beserica?

Cu cătu suntu impregiurãrile politice de faciã mai critice si mai amenintatorie pentru natiunea romana, cu atātu mai cu incordata atentiune, mai cu neadormire trebuie se grigésca dîns'a de redicarea si inflorirea scó-lorulu si instituteloru sale scientifice preste totu, si a invetiamentulu poporalu cudeosebire.

„Scienti'a e potere“ suna devis'a presintelui. Si acést'a potere devine cu atātu mai impunatória, devine neinvinosa, déca ea in calitate si mesura cuvenita petrun-de si ajunge a fi proprietatea pana si a claselor celoru mai dediosu ale unei natiuni. Poporulu e buciomulu celu sanetosu si necoruptu alu unei ginte; dînsulu tre-bue dara cu serguintia adaptatu din isvorulu celu datato-riu de viatia alu luminarei, dînsulu trebuie redicatu cu tóte poterile si midilócele pre unu gradu mai inaltu alu civilisatiunei, in dînsulu trebuie se ne nevoimu a res-pandí in totu tipulu cunoscintiele recerute de practic'a viatiei si de spiritulu tempului — si estmodu gintea se va intari, va fi in stare de a infruntá orice pericle. Din-contra negrigindu-se la vreunu poporu invetiamentulu elementariu, despre câte tóte alte institute literarie mai inalte ale lui se póte cu totu dreptulu díce, că suntu coperisiu redicatu mai inainte de a se fi pusu funda-mentulu casei.

Acestea si asemeni dorintie si persvasiuni le poti audí asta-di si la noi, oriunde te intelnesci cu vreunu barbatu romanu, carele nutresce in anima-si o iubire curata cătra natiunea sa. Scrietoriulu acestoru síruri, convenindu mai deuna-di cu unu barbatu romanu de o puse-tiune militare inalta, avú ocaziune a se convinge denou despre acést'a, si intre alte convorbiri de natur'a celoru de susu mai audí din gur'a bravului fiu alu lui Marte căm urmatóriele:

„Intre Germani si alte popóre mai inaintate in cultura se inaltia de unu tempu încóce voci diverse incontr'a preotímei ca dadacitoria a invetiamentului elementariu. Multi dintre Romanii nostri moimutiescu acele strigate incontr'a clerului. Eu in sa intre cercustările nóstre presinti nu tienu cev'a mai periculosu pentru natiunea romana, decâtu candu acele strigate nesocolite si nerumegate din nenorocire s'aru realisá, si scólele poporali romanesce s'aru subtrage desub salutari'a inriurintia a besericej nóstre, spre a deveni ele in urma desiguru pre man'a adversariloru nostri politici ca jocu si instrumentu fatalu incontr'a nóstra. Dincontr'a eu asi face adi preotímei romane in ca si mai mare parte la institutiunea poporala. Sum adeca de parere, cà deórace multe sate romanesce suntu asia de mici, încátu docintelui nu i-se póte scóte dintr'insulu unu salariu mai mare de 20—30 fl. v. a.; deórace mai incolo de la unu docinte platitu reu nici nu poti cu dreptulu asteptá vreunu sporiu pipaitu; deórace in fine preotulu localu si asia functiunéza in scóla ca catechetu: in atari comune pretotindeni se se incredintieze oficiulu invetiatorescu preotului. Acést'a se comenda si prin impregiurarea, cà preotii acumu mai in totu loculu posiedu o cultura scientifica mai temeinicá decâtu acei docinti, cari lacomescu la de acele lefsióre neinsemnate, si cà poporulu nostru pana in diu'a de asta-di se póta càtra preotulu seu cu o mai deosebita incredere, decâtu càtra orícine altulu. Afara de aceea preotulu, mai adaugundu-i-se astfeliu cesi-cevasi midilócele de subsistintia, ar fi mai in stare a si-sustiené védi'a si decorulu statului seu si a stá cutotadinsulu de deregatori'a si misiunea-si sublima, de a invetiá in beserica si afara de beserica in scóla. Ast'a ar fi a se practisá in totu loculu, unde nu s'ar poté sistemisá léfa invetiatorésca macaru de la 120 fl. v. a. in susu, prelanga naturalie, scl. — —“

Pana aci barbatulu nostru militariu. Ide'a dinsului ni se pare fórte practica si pentru noi Romanii fórte de recomandat. De aceea si credemu, cà n'are lipsa de multe comentári, ci numai de imbraçiosiare si conscien-tiósá efeptuire.

Dr. G. S.

Corespondintia.

Blasiu, 12 Maiu 1867.

Domnule Redactoru! V'amu fostu inpartasítu câteva reflexiuni privitórie la administratiunea si conferirea salarielor din fundatiunea caiariana, si amu incheiatu cerendu cu tóta umilintia de la cei competinti órecarev'a desluciri detaiate la unele fapte momentóse, ce atingu interesulu unei familie ramurite, desluciri in privinti'a unor cifre determinate, eara nu numai a unor presupuneri vage. In nru. 9 alu „Sionului rom.“ unu r. d. „Consistorialistu“ aréta, cà a avutu bunatatea a luá in consideratiune acelea smerite reflexiuni si a se demite spre chiarificarea lucrului.

Noi in sa amu patit'o ca si cel'a din dicala, cà „buma diu'a de i-ai datu, drumu de vorba si-a luat.“ Deslucirile cu atáta sete asteptate nu le vedemu nicaiurea, fàra o simpla justificare a conferirii salarielor curentate. Marturisimu in sa, cà asia cev'a nu ne multiamesee asteptările delocu, ma nece cà erá de lipsa, deórace la noi in lucrári de cev'a interesu se folosescu omenii prea bine da aceea ce se dice „fait accompli“; apoi fia acele câtu de nedrepte, fia câtu de gresíte, nu se mai schimba delocu, fàra déca se incepe reu, totu asia micerge pana in capetu. Noi amu disu si atunci, cà clerulu cu lucrari de acestea s'a de-

datu prea multu, si cà cele amintite de noi s'au adusu numai spre a areta, cà elu nu le primesce cu atáta recéla si indiferentismu, precumu se pare cà voru se credia unii ómeni. — Cutóte-acestea ilustratiunea facuta lucrului de r. d. Consistorialistu merita tóta atentiunea, atátu a caiarianiloru câtu si a clerulu' in-tregu, încátu ea ne dá o idea destulu de chiara despre natur'a motiveloru si a principiiloru, de cari se conduce maioritatea membriloru veneratului consistoriu intru inpregiurari de a se conferi salariile. Ne ierte in sa r. d. C., déca i vomu spune, cà nóue ni se pare, cà in tabloulu ilustratiunei domniei sale umbrele suntu prea gróse, încátu se mistifica si intuneca ide'a principale; ne ierte, déca ne vomu luá indrosnéla a-le subtía încátv'a, ca se se póta strabate la realitatea, ce ar fi se se represinteze prin aceea ilustratiune.

Domn'a sa dice, cà „fundatorele nece cea mai mica deschilinire nu face intre consangeni si afini, ma togm'a dinsulu totu afiniloru a testatu si conferitu“; de aici apoi conchide, cà dreptulu celu de antáiu este alu afiniloru, si anume alu domnului M. Crisianu, fiendu afinu mai deaprópe. — Acést'a asertiune premisiva, prelanga aceea cà este trunchiata si resucita, este in contradicere verticala cu testamentulu si cu intentiunea testatoriuului, ma chiaru si cu sentimentele naturali ale omului preste totu; eara conclusiunea dedusa din ea intogm'a de falsa. Ea resulta din cuventele testatoriuului numai déca cinev'a se acatia de sensulu literalu, fàra de nece o consideratiune a celoru anteedinte si consecinte, precumu nece a impregiurariloru depre tempulu, candu a testatu fericitulu prepositu. Cumca dinsulu a facutu deschilinire intre consangeni si afini, se vede apriatu din cuventele lui proprie, unde dice: „modo autem in principio, cum affines haberem in cura animarum constitutos, in specie constituo dari etc.“ Elu spune curatu, cà numai atunci la inceputu, fiendea aveá numai afini „in cura animarum“, lasa a se dá afiniloru; eara mai inainte, unde vorbesce in generalu, pune pre consangeni in loculu de antáiu, si desiguru, déca aveá consangeni „in cura animarum“ precandu traia dinsulu, erá cu consideratiune mai multa càtra consangeni decâtu càtra afini. Elu adauge pre afini consangeniiloru numai ca la casu, candu aru deficiá consangeni, afinii se nu fia priviti chiaru numai ca strainii.

Nu este dara corecta delocu conclusiunea, ce o face r. d. C., cà dreptulu celu de antáiu la stípendiele curentate l'a avutu M. Cr. ca celu mai deaprópe afinu, dupa-ce V. Farogo parochulu Suatului-de-susu, pre carele domn'a sa din bunavointia cea mare, ce o are càtra dinsulu, lu pune in loculu din urma, este celu mai aprópe nepotu. Candu e verb'a de dreptulu la ereditate, nu se cauta cà cinev'a e protopopu ori numai parochu, e teologu ori numai moralistu, fàra care este mai aprópe consangénu, si in casulu presinte care dintre *parochi* este mai aprópe consangénu. In acestu intielesu testamentale erá dara cuvenintiosu a se propune concurintii si decàtra respectivulu referinte, eara nu eumu face r. d. C. adaugundu la epitete si atribute, la unulu cà e afine mai aprópe, la altulu cà e moralistu, la altii cà suntu nepoti in lini'a femeiesca, (càci toti suntu, atátu consangeni câtu si afinii, in lini'a femeiesca), si apoi pre altii spoindu-i, ca asia premisele se fia favorabile conclusiunei, ce o trage din ele. Póte se fia facutu acestu ordine dupa merite ori betractic; in sa atunci defectulu e totu asia de mare, totu asia de batatoriu la ochi. Iee-si ostenéla si intrebe r. d. C., nu clerulu, ci natiunea intréga, si va audí desiguru, cà nu d. M. Cr., si cu atáta mai puçinu fiulu dinsului G. Cr., are se figureze in frunte.

Trebuie se marturisimu, cà mai curiosu decâtu tóte ni s'a parutu, candu amu vediutu, cà d. M. Cr. a abdisu inainte de a se luá la pertractare suplicele-concurintiloru in favórea domnului Z. Br. celui mai departe afinu, si reverendisimulu d. C. o spune fàra de nice o reserva, cà acest'a a fostu motívuulu principale, de s'a conferitu celalaltu salariu lui G. Cr. docinte si fiu alu archiepiscoperulu M. Cr. — Noi intru adevéru nu potemu precepe

delocu, cumu abdîcundu cinev'a in favórea altui'a de cev'a, ce nu e alu seu scau celu puçinu nu numai alu seu, acést'a se se iee de bani buni, precandu altii mai indreptații si mai demni si-rétienu dreptulu loru. Căci noi dechiarăm in façi'a publicului, că despre abdîcerea si conditiunea pusa domnului Z. Br. din Sancelu pana acum'a, ce o spune r. d. C., n'amu sciutu nemica, si asia spresiunea priváta a nu scimu cui, despre carea se pomenesce, „cà si ceialalti competitori s'au inovitu“, este fàra de nece o basa, este falsa. Candu d. M. Cr. abdîceá in favórea cuiv'a dupa-ce i s'ar fí conferitu salariulu, aveá órecare intielesu, si v. consistoriu nu faceá nece o nedreptate celoralalti. Aici insa altu cev'a strapare: trebuiáu la tóta intemplarea motive scóse si din fundulu pamentului, de orîșce colóre, numai ca G. Cr., celu mai departe consangénu, fiendu numai preotu si docinte, eara nu *parochu*, se se póta impartasi.

Dara lasámu aceste intru atát'a, căci acum'a au trecutu de a se mai poté schimbá; lasámu si aceea, că conditiunea, adusa de abdîcatoriu si in urma pusa si parochului din Sancelu, n'are de a face nemica cu testamentulu, prin urmare neci că se póte luá de vreunu motivu in tréb'a acést'a, deórace v. consistoriu are alte midilóce, altu fondu pentru ajutorirea preoteseloru veduve si a orfaniloru remasi; ci se vedemu, cumu stá tréb'a cu „principiulu satoritu,“ pentru carele d. D. Cuteanu, parochulu Sacadatului, a fostu delaturatu cu totulu. — Acelu principiu satoritu (déca e adeveratu) ar suná căm asia: Acci preoti, cari au salariu din órecarev'a fundatiune, se nu se impartasiéscu din ajutorulu imperatescu, si vicevers'a. Frumosu si in inpregiurările de façi'a dreptu principiu; insa ne ierte r. d. C., déca judecandu dupa fapte i vomu spune, că principiulu domnîci sale este construitu din céra, pre care-lu reforméza si deforméza dupa placu, dupa gustu si dupacumu vine mai bine la socotéla; ne ierte si déca vomu indresni a intrebá, pentru-ce acelu principiu se aplica cu severitatea, carea o au tóte principiele, numai façi'a cu D. Cuteanu si V. Farago, eara façi'a cu altii nu? Noi, oricátu suntu de odîose esemplele, totusi vomu aduce vreo 2 ori 3, ca se nu se dica, că berfimu si că dóra nu ne ar sierbí de basa si motivu la acést'a polemía neplacuta numai dreptatea si adeverulu. Nicolau Popu, parochulu S. Fenesiului, are din fundatiunea caianiana 50 fl. 40 cr. v. a., si in totu anulu s'a bucuratu si se bucura si acum'a de 50 fl. v. a. din ajutorulu imperatescu; Z. Branu, par. Sancelului, are 59 fl. 50 cr. v. a. din fundatiunea filipaniana, din altu fondu 20 fl. v. a., si totusi i s'a conferitu si celu caianianu de 42 fl. v. a., si inca mai póte concurge si la celalaltu salariu filipancescu, carele numai decurundu a devenitu vacantu, căci dupa aplicarea cu esactitatea de pana acumu a principiului satoritu póte avé tóta sperarea, că-lu va capetá si acést'a; N. Popu, par. din Clusiu-Monasturu, are din fundatiunea mehesiana 21 fl. v. a., si déca trebue se credemu conspectului depre a. 1867, mai capetá si din ajutorulu imp. 50 fl. v. a.; Daniele Mate, par. din Bec'a-rom., are din fund. crainicana 21 fl. v. a., si din ajutorulu imper. inca 50 fl. v. a. etc. etc. Hei Domnule Consistorialistu! principiele cele adeverate nu suferu esceptiune; ele suntu universale in sfer'a loru. A esí cu atát'a pofala inaintea lumii cu principie satorite, si apoi a vedé atát'a contradicere in aplicarea loru, este cev'a, ce noi nu voimu se evalificámu aici'a.

Se mierzemu pre róndu. Alu doilea dupa d. D. Cuteanu este fratele dinsului A. Albin, parochulu Ciufudului. Aici se pune in comparatiune unu parochu, carele sierbesce de 7 ani in vini'a Domnului (cu o asia portare morale si cu atát'a zelu, încátu neci chiaru r. d. C. nu le trage la indoicla, fàra numai le retace) cu unu preotu, carele abia e anulu decandu s'a chirotonitu, carele n'are inca nece parochia si nece idca despre greutátile, cu cari se lupta unu preotu „in cura animarum.“ Insa motivu trebue scosu cu orîșce pretiu, ca se se delature si acést'a; si unde se

afla elu? In succesiunea levitica; in aceea, că atunci, candu a intratu in Ciufudu, o parochia cu 25—26 de juguri, a fostu teneru si póte n'o meritá; acolo, că este fàra fii. Tóte acestea insa nu se spunu si despre G. Cr. docintele din S.-Reginu, carele asemenea pre calea succesiunei levitice este atasiatu langa tata-so; carele asemenea n'are nece unu fiu; carele, candu si cumu a absolvitu teologí'a, nu spunemu, ce ar fí meritatu. Cercarea acestui motivu din partea r. d. C. se asémenea multu cu intemplarea din fabul'a despre lupu si mnelu, candu lupulu voiendu se-lu spintece, a cercatu cauza, motivu din tempulu, precandu mnelulu inca nece se nascuse; ba a miersu chiaru si pana la mosiu-so. — Decumv'a r. d. C. si-adeuceá a minte, candu a scrisu despre parochulu Ciufudului, că unu teologu absolutu a capetatu preste asteptare cea d'antáia parochia in archidiecea, aceea, carea singura a fostu numerata inainte de 1848 „inter magnos possessores, si in terminu de unu anu s'a facutu administratoru protopopescu cu delaturarea unoru preoti demni cu servitiu de dieci de ani, fàra de neci unu altu merit, decátu că insorandu-se a luatu in casatoria pre cutare féta a cutarui preotu; decumv'a si-adeuceá aminte, că numai de vreo patru septemane unu teologu, carele mai are inca de facutu vreo dóue esamene si nece că e chirotonitu, i s'a conferitu un'a din cele mai de frunte parochie, nu ca a Ciufudului, carea nece se póte numí de frunte, ci de 2—3 ori asia de buna, fàra de altu merit, decátu că e cutare etc.: atunci desiguru nu faceá din parochulu Ciufudului, carele a absolvitu studiéle teologice cu calculi bunisiori, tiapulu toturor'a, si nece acúsá insu-si pre v. consistoriu, a carui membru este, de nedreptati comise in trecutu. — —

Orîșcine va cetí cu destula luare-aminte corespundinti'a din nru. 9 alu „Sionului r.,“ va aflá, că tóte motivele aduse militéza eschisivu pentru famili'a Crisianu din S.-Reginu; i va bate la ochi numaidecátu aplecarea si predilectiunea cea mare, ce o are r. d. C. cătra numit'a familia; si bunulu sentiu i va spune indata, că acést'a aplecare, acést'a predilectiune a fostu motivulu celu mai puternicu din tóte, carele a cumpenitu mai multu decátu dreptulu si meritele toturoru celoralalti concurenti. Acestu bunu sentiu credemu că a induplecatu si pre r. d. C. a recunóscce, prelanga tóta sfortiarea in deducere si argumentare, că dio in conferirea salarieloru numite n'au lipsitu a se amestecá si óresicari fragilitáti ale naturei omenesci, si a se consolá cu prea cunoscutulu adeveru, că omulu e alu pecatelor, alu gresielelor, că prin urmare miculu nostru consistoriu inca nu-si póte insusi in lucrările sale perogativ'a de a fí infalibilu. Insa pentru noi acést'a nu este mangaiare de ajunsu; pre noi ne ar consolá mai multu, candu amu vedé, că gresielele facute se indrépta, că lucrurile ieau alta direptiune mai obla, eara nu totu cea stremba; pre noi ne ar consolá mai multu cuventele reverendisimului d. C., candu ar vení se spuna in publicu, că in miculu nostru consistoriu fragilitátile omenesci nu-si mai jóca rol'a asia bine ca in trecutu.

Cu aceste amu incheiá scrisórea nóstra, dara r. d. C. incontr'a promisiunei, ce o face la inceputulu scrisórei domnîci sale, că se marginesce a descrie numai cumu si din ce motive s'au conferitu curentatele dóue stipendie, mai atinge si despre fericitul prof. I. Tari'a si fundatiunea dinsului. Noi la cele scrise adaugemu numai atát'a, că n'amu avutu delocu cugetulu a discutá, óre fost'a prof. I. T. nepotu episcopului I. Bobu, ori ba? nece că impartasitu-s'a din stipendiele dinsului, ori ba? Ci noi amu constatatulu numai ceea ce a dísu dinsulu morindu, si desiguru că I. Tari'a, omulu celu mai logicu, celu mai consecinte si mai intregu, atunci n'a vorbitu pleve, ci a vorbitu ce a sciutu din esperinti'a propria, carea e magistr'a cea mai buna. — Incátu e pentru cele ce se scriu mai departe despre plat'a lui profesionale si redicarea ei successiva dupa servitiu si merite, lasámu se judece altii, déca acést'a se póte numí impartasire din stipendiele episcopului Bobu in intielesulu, in carele a vorbitu dinsulu si in carele amu

scrisu si noi. Atât'a avemu de observatu numai, cà noi scimu din funtana sigura, cumca I. Tartia a avutu o suma frumósa de bani remasi de la mosiulu seu depre mama, pre cari dînsulu i-a pastratu pentru o fundatiune, si cumca plat'a profesoralu a dînsului numai cu 3—4 ani inainte de mórte s'a redicatu la atât'a, câtu prelanga spesele, ce le faceá pentru sanetatea sa cea strunciunata, se fia potutu pestrá cev'a pre anu, ca se inmultiesca capitalulu, din carele voiá se facea fundatiune. — Ci orísicátu se va ascunde mēti'a in sacu, totu i se vedu ghiarele, se vede impresiunea amara, ce a facutu asupr'a veneratului capitulu aceea dispusetiune testamentaria a profesoriului numitu; càci r. d. Corepundinte, desf mai netedu, o spune apriatu, cà prof. I. T. n'a lucratu cu scopu, candu n'a voitu a supune fundatiunea sa administratiunei v. capitulu; spune, cà ca se afla intr'o stare dubia, cà inca nu e in curgere, ma i-profetiesce chiaru si o durata scurta si unu capetu tristu. Noi nu avemu donulu acelu mare, câtu se vorbimu pentru venitoriu cu atât'a securitate, de aceea nece ne estindemu asia departe; fàra totusi ca se si-póta cinev'a inchipui, câtu decurendu intra in curgere fundatiunile, cari s'au pusu de unu tempu incóce sub administratiunea veneratului capitlu, in ce stare se afla, si cu câtu esactitate se administréza, vomu mai cutezá a aduce o fapta numai. Fondulu deficientiloru si a preoteselor veduve s'a intemeiatu sub fericitulu episc. I. Leményi in sinodulu tienutu la a. 1838 20 Oct. Incátu e in curgere si incátu nu de atâti'a amaru de ani, nu scimu; dar atât'a scimu cu securitate, cà din câte preotese veduve nece un'a nu cápeta nece macaru unu cruceriu din interusurile lui. Eara cu câtu esactitate si eficacitate se administréza, aréta destulu de chiaru conspectulu veneratului ordinariatu, alaturatu cerculariului din 2 Oct. 1865 nru. 1010, unde se spune, cà din ce biéta a fostu, in revolutiune s'au pierdutu nu mai puçinu decátu 1254 fl. 31²/₃ cr. m. c., eara ca desperate suntu dechiarate: a) la Emil'i'a Csiszár, vedu'a lui Laurentiu Szögyényi 2.000 fl. m. c., b) la Ioanu Zeyk 800 fl. m. c., tóte inpreuna cu restulu censului cu totu de la a. 1844. Acumu judece orísicine, déca acestu esemplu este de natura de a animá pre cinev'a, ca se-si espuna vreo doi bani, ce-i are, precumu au fostu acei'a ai olerului, si déca nu lu indémna mai multu, a cercá si alta cale, fia aceea chiaru si neamblata pana acumu.

Dara nu, R. D. Consistorialistu! repetímu cà nu in privinti'a celoru díse pana acumu amu cerutu deslucire; nu, noi am cerutu cu tóta umilinti'a deslucire asupr'a causei, carea a indemnatu pre v. ordinariatu a *despicá* salariele rotundíte in testamentulu fericitului prepositu D. sen. Caianu; càci caus'a „ca se se póta impartasi câtu mai multi in mesura egala“ nu ne multiamesce delocu, deórace ca taia in dispusetiunea testamentaria. Noi amu cerutu deslucire in privinti'a aceloru *interese* ale fundatiunei numite, *cari de vreo câtiv'a ani nu suntu estradate delocu*. Acést'a dorintia amu avut'o atunci'a, acést'a o avemu si acum'a, dupa-ce cele scrise in nru. 9 alu „Syonului r.“ nu atingu neci câtu e negru sub unghia de asia cev'a.

Cei trei caianiani.

Amvonulu.

Chiamarea preotiloru si a persóneloru eclesiastice façia cu beseric'a si scól'a

(predica ocazionali la intrarea in oficiulu protopopescu.)

Reverendisime Domnule Vicariu! Multu onorati in Christosu Frati! Preastimata adunare! Omulu pe carier'a sa pamenténa, de la léganu pana la mormentu peregrinandu, cu nenumerate intemplári asteptate si neasteptate convine, a caroru cursu considerandu-lu, ajunge la aceea persvasiune, cà dóra cele, ce su scrise in cartea viitoriului lui, si voiendu inca nu le póte incungiurá. Caus'a e aceea, cà Ddieu, carele cu man'a sa preapo-

tinta a creatu universulu si tóte câte se afla intr'insulu, a pusu intre creaturele sale unu ordu, pentru a carui neconturbavera sustienere cu intiepleptiunea sa cea nemarginita supraveghiéza, si tóte cu mana tare le gubernéza; si acést'a indarnu o perscrutéza mintea omenéscá, càci numai se cufunda in unu chaosu de combinatiuni. Dupacumu direge acést'a putere nevediuata naiea fiacarui moritoriu pe oceanulu evenimenteloru pamentene, asia si-percurge viati'a sa precumu unu poporu intregu, asia si fiacare omu singulariu.

Aceste si asemenea cugete mi se ivescu in anima-mi, intemplandu-se si cu mine preneasteptate ceea ce s'a intemplatu. Mutandu-se adeca la cele eterne fostulu v. archidiaconu in acestu districtu, m. o. órecandu Gregoriu Popdanu, stralucitatea sa preabunulu nostru archipastoriu pre mine me alese si desemná de conducatoriu acestui districtu si de presiedietoriu intre fratii preoti si conclucratori in vini'a Domnului din acestu cercu. Precugetandu eu cu mare frica onerós'a chiamare de a conduce si a raspunde pentru altii, precumu si multele impiedecari, cari ne stau in cale; dara sperandu in Ddieu, carele mi-a inmultitu grigi'a, cà mi-va adauge si poterile: cu sperare in Ddieu si ajutoriulu maimariloru miei primescu acést'a deregatoria, la carea de legiuitii miei superiori sum chiamatu, salutandu-ve cu salutarea dulce: „Christosu in mediuloculu nostru, si se perseveredie cu noi in tóte lucrurile nóstre pana in capetu.“ Astfeliu cuprindiendu acést'a trépta in institutulu divinulu alu mantuirei sufletelor, si vrendu a dá o interpretare scurtutia sublimei nóstre chiamari, carea toti pastorii sufletesci, dar nu mai puçinu si alti individi eclesiastici, toti ca unulu si unulu ca toti o avemu, ve aducu a minte, M. O. in Chr. Frati! cuventele santului apost. Paulu din epist. I. càtra Cor. cap. 4. v. 1.: „Asia se ne cunósca pre noi omulu, ca pre nesce serbi ai lui Christosu si administratori ai tainelor lui Ddieu.“

I. Asia e, O. Frati Preoti! suntemu serbii lui Christosu, care mantuitoriu divinulu a venitu in lume tramisu de facatoriulu a tóte, Tata-lu, ca se arete ómeniloru lumin'a si adevverulu, prin care se póta fi fericiti; si dupa-ce si-a gatatu misiunea sa pamenténa, inainte de ce s'a departatu, a dísu càtra predecesorii nostri, prin urmare si càtra noi: „Precumu m'a tramesu pre mine Tata-lu, si eu ve trametu pre voi,“ si cara-si: „Miergeti in tóta lumea si vestiti evangeli'a.“ A invetiá si a predicá cuventulu dreptatei divine ne e chiamarea nóstr'a. — Se invetiámu dara cutotadinsulu, si cu tóta ocaziunea se semenámu sementi'a cea salutara concrediuta nóue de la Domnulu in agrii lui, cari suntu turm'a lui cea cuventatória, conducerei nóstre lasata. Si de vomu si vedé, cà sementi'a cade câteodata pre pétra, unde neavendu umediéla si innecandu-o maracinele nu ne aduce fruptulu asteptatu, se nu desperámu, nici se ne descuragiámu, ci mai virtosu se ne nesuimu a smulge spini si maracinele, cari impiedeca fructificarea sementiei. Acést'a facundu, credu cà vomu dá de multe piedece, cari ni-se voru paré neinvigibile; dara numai rabdarea, patienti'a si solidaritatea in s. nóstra misiune se nu ne parasésca, tóte le vomu devinge cu ajutoriulu celui ce ne a promis, cà va fi cu noi pana in finea vécului.

Spre acést'a cele mai stralucite esemple ni le intinde istori'a beserice si religiunei nóstre din partile aceste si din Transilvani'a, unde, precumu ne aréta aceea, predecesorii nostri — „preoti cu crucea in frunte,“ dara si in anima — pelanga tóte cà religiunea si beseric'a nó-

stra prin neomenósele legi ale secliloru trecuti au fostu incatusiate, totusi acei'a au sciutu tiené turm'a cea cuventátorie a lui Christos uin giurulu staulului si nu o-au lasatu se se imprascie nici de sine, nici prin lupii raptori, cari nevaliáu asupra-i. Acei'a adeca ne-au tienutu poporulu nostru in drépt'a religiune si beserica, si prin aceea natiunalitatea ni o-au mantuitu de totala peritiune.

— Ce au fostu insa predecesorii nostri in trecutu, aceea suntemu noi in presinte, cu aceea diferintia, cà inmultindu-se cerintiele tempului inaintatu in civilisatiune, cu acele s'au inmultitu si detorintiele nóstre faciã cu turm'a nóue concrediata. Multe pidece, cu cari predecesorii nostri s'au luptatu, charu ceriului! cà pentru noi au incetatu; insa inamiculu adevèrulu diabolulu, carele, dupa dis'a scripturei, „*ca unu leu ambla ragnindu, cautandu pre cine se inghitia,*“ pentru noi a aflu altele medilóce, cu cari in chiamarea nóstra doresce a ne impiedecã. Càci in dílele nóstre multe fapte rele, faradelegi, nemoralitati, ca nesce feti bastardi ai evului luminatu, in carele traímu, trecu inaintea multor'a ca fapte bune si decãtra cei lesne-credietori se primescu ca atari, si mai pe urma i ducu la peritiunea trupésca si sufletésca. Incontr'a acestoru avemu de a ne întórce ager'a luare aminte, si observandu-le óreunde, se le sbiciuimu cu tóta puterea cuventului: mai antãiu cu blandetia, aretandu reulu, ce isvoresce din acele; ear nefolosindu aceste, cu dogene mai aspre; si candu si aceste aru remané fara rezultatu, se ne întórchemu cu arm'a patrundiátoria a santei Evangelíe, carea bine aplicata desiguru va produce rezultatu doritu.

Mai incolo suntemu administratori ai taineloru lui Ddieu. Ca atari suntemu mediolocitori intre Ddieu si poporulu nóue concrediutu. Acést'a misiune inalta si santa se o seversímu cu acuratatea receruta, sierbindu mai inainte de tóte lui Ddieu cu pietatea, ce o pretinde sublimitatea servitiului nostru, eara poporului credintiosu se i-fímu spre ajutoriu in tóte lipsele lui sufletesci, de ar fí togm'a si cu periclitarea nóstra, imitandu pre pastoriulu celu bunu, carele tóte si-le pune pentru turm'a sa. Se ne nesuimu a fí in pace si in iubire cu poporulu nóue incredintiatu; pentrucã de dorimu se ne fia credintiosii nóue fi ascultatori, e de lipsa ca mai inainte de tóte se le fimu noi loru parinti adevèrati, caroru tóte lipsele sale cu incedere se si-le descópera. — In implinirea ast'a a misiunei nóstre se imitãmu pre pastoriulu supremu si invetiatoriulu nostru Christosu, carele pelanga semenarea sementiei cei aducátorie de viatia sufletésca in percurgerea carierei sale pamentene multe bóle si trupesci a vindecatu, multi seraci si aruncati de valurile acestei lume a mangaiatu, si le-a castigatu odichna si paminténa. Deci si noi popóreloru nóstre se nu le fimu numai sufletesci invetiatori, ci se ne nesuimu — incãtu ne voru concede cunoscintiele castigate — si in cele lumesci a le fí indreptatori si mangaiatori. Se ne nesuimu a-i conduce si càtra fericirea lumésca, cà mantuirea si fericirea ori nefericirea sufletésca demulteriori se conditiunéza de la fericirea seu nefericirea lumésca. Pre cei intunecati se i desteptãmu, pre cei resipiti se i adunãmu, pre cei invresibiti se i impacãmu; cu unu cuventu, urmandu marelui apostolu Paulu, „*toturoru de tóte se le fimu, ca pre toti lui Christosu se i castigãmu.*“

Misiunea nóstra nu numai de a invetiã, dara ca mediolocitori intre Ddieu si omenime a-o si indreptã càtra voi'a lui Ddieu, ne impune agera luare aminte asupr'a scóleloru poporale nóue concrediute. In acele e viitoriulu

si sperarea natiunei; acolo se afla mladitiele cele fragede; despre ele dice Isusu: „*Lasati pruncii se vina la mine;*“ deci noi nu numai se i lasãmu, ci se le aretãmu si calea, pe carea potu ajunge acolo, unde suntu chiamati. Acesti'a su agrii, cari in teneretie avemu de a-i plevi si curati de maracine si spini, ca la betranetiele nóstre, seu dupa noi urmatorii nostri, mai cu bunu rezultatu se póta semenã intr'insii sementi'a adevèrulu divinu.

Aceste tóte implinindu-le, Fratiloru, vomu ajutã pre archipastoriulu nostru in pastorirea turmei grigiei acelu'a concrediutu; vomu avé respłata conscienti'a cea curata, ce provine din acurat'a implinire a oficiului si chiamarei cei sublime, decãtu carea mai mare plata nu se póte dá in lume; si in urma sosindu-ne sér'a viatiei, vomu poté dice cu fericitulu mare apostolu Paulu: „*Lupta buna n'am luptatu, curgerea o-am plinitu, credinti'a o-am pazitu; dara mi s'a alesu mie cununa dreptatei, carea mi-o va dá mie dreptulu judecatoriu.*“

II. Onorati Cantori si Invetiatori districtuali! Precumu nóue pretiloru, asia si vóue ve suntu díse cuventele mantuatoriului: „*Voi sunteti lumin'a lumii,*“ si eara-si: „*Asia se luminedie lumin'a vóstra inaintea ómeniloru ca vediendu ei faptele vóstre cele bune se premarésca pre Tata-lu vostru, carele este in ceriuri.*“ Voi sunteti ajutatori pretiloru in sublim'a nóstra chiamare de a invetiã si a castigã spre imbraçosiarea adevèrulu divin uomenimea. Fiti dara intru adevèru ajutatori si conlucratori cu viati'a esemplara, ca nu cumv'a viati'a vóstra se strice, ceea ce zidesce cuventulu Evangelíei depre amvonu. Vóue ve este concrediutu cea mai scumpa avere a natiunei, tenerimea; grigiti-o si o indreptati in o directiune ca aceea, ca se devina cutempu cetatiani bunu si serguintiosi, atleti si luptatori nefricosi ai besericei si natiunei. — Cunoscuta e cãm peste totu starea vóstra cea mésera, in carea traindu aveti de a portã oficiulu celu scumpu vóue concrediutu. Dara aduceti-ve aminte, cà institutulu vostru pe multe locuri e nou, ba dorere in unele locuri si acumu considera poporulu scól'a de unu reu, adusu pe capulu loru de cei mai mari. Prin tractare buna si acomodata chiamarei vóstre, atãtu cu pruncii cãtu si cu parintii loru, nesuiti-ve drept'aceea a le capetã iubirea; apoi cutempu, aretandu totu mai bunu sporiu in invetiatura, sórtea vóstra de sine se va imbunã cu incetulu. — Pliniti-ve scump'a chiamare asia, ca se meritati recunoscinti'a maimariloru vostri; càci eu in solemnitatea dílei de asta-di ve asigurediu, cà precumu acuratatea si diliginti'a cutarui'a in oficiu pentru recunoscintia si respłata, asia si negliginti'a si nepasarea oricarui in agendele sale pentru luarea pedepsei, nu voiu intardiã a-le aretã la loculu competinte; ba lasitatea, negrigi'a, si viati'a cea destramata — si pana atunci — cu tóta ocasiunea si cu tóte mediulócele, ce mi-voru stã sub disponibilitate, le voiu probodì, sbiciuf si piedepsí in orísicarele.

Preastimati Domni, Vencr. Intielegintia a acestui districtu! Conducerea credintiosiloru in cele sufletesci, ba demulteriori si in cele lumesci, zace pre umerii nostri ai pretiloru si invetiatoriloru romani. Acést'a grea sarcina fórtè ni-o poteti usiorã Preast. Domníele Vóstre, mergundu in tóte cu esemplu bunu inainte, sciendu dí's'a „*verba movent, exempla trahunt.*“ Fiti dara si Preast. Domníele Vóstre indreptatori sinceri si drepti ai celoru mai nepreceptuti. Parasiti aceea idea scalcitata a unoru pseudo-intiepleti ai evului nostru luminatu: „*Nu-mi pasa, ori voiu vedé beserica ori ba, numai scól'a se in-florésca.*“ Acést'a e o dísa nesocotita, demna de condemnatu

si de totu dispretiulu; căci de vomu cugetá seriosu, cumca omulu stá din sufletu si trupu, si aceste dóue esintie principali ambe tientescu la fericire, sufletulu la cerésca, eara trupulu la cea pamenténa: vomu precepe, că mediulócele fericirei sufletului ni le intinde beseric'a, cari bine folosindu-ne cu ele ne castiga si fericire pamenténa. Scól'a numai midilócele fericirei pamentene i le intinde, dara fàra de ajutoriulu besericei si aceste numai cu scadiementu. Deci lesne ne vomu convinge, cumca acesti doi factori ai fericirei omenesci, beseric'a si scól'a, suntu doi frati de-olalta nedespartiveri. Ba, decumv'a pana órecandu unulu din acesti ar trebui se apuna, istori'a natiunei nóstre ne invétia, că mai fàra periculu póte se apuna pe unu tempu scurtu scól'a, decātu beseric'a; deórace fàra scóla a fostu natiunea nóstra órecāti secli, si nu a peritu; dara fàra beserica nu ne aréta istori'a se fia fostu natiune, de ar fi fostu aceea cātu de barbara. Mai incolo de vomu cercá istori'a natiuniloru civilisate europene, intre cari viatiuimu, ne vomu convinge, că la tóte acele cultur'a, scientiele si civilisatiunea pasii cei d'antái i-au luatu din beserica; ba tóta cultur'a si civilisatiunea, carea nu si-iea inceputulu din religiune si nu si-are in aceea fundamentulu seu, nu e cultura, nu e civilisatiune adeverata, — zidu pre nesipu e aceea, care nu e statornicu, si numai frica si neincredere potemu avé fačia cu astfelu de cultura, fia la poporu întregu seau la unu omu singuritu. Beseric'a dara se o tienemu, scól'a se nu o parasimu.

Iubitiloru curatori si sierbitoi besericesci de tóta plas'a! Institutulu vostru e mai deodata cu cea d'antáia insoçire crestinésca; deregatori'a vóstra este a grigí de bunastarea si imfrumsetiarea besericeiloru si parochieiloru, venitul acelor'a a-lu inmulí, si din acel'a numai pentru cele de lipsa si de folosu a cheltuí. Pre voi v'au alesu fratii vostri conlocuitori pentru aceea, că au avutu incredere in voi; preotii v'au juratu, ca in tienerea ordului celui bunu se le fiti ajutatori. Fiti dara in deregatori'a vóstra serguitori spre totu ce e de trebuintia la beserica, scóla si parochia. Juramentulu vostru intre altele contine si aceea, că pre cei calcatori de lege i veti aretá preotiloru; dara si pana ce i-ati aretá, antáiu cu vorbe pretinesci, apoi si mai aspre, mustrati-i, dogeniti-i, si neascultandu-ve lapedati-i cu totulu din insoçirea vóstra, că dóra, vediendu-se ei a fi uriti inaintea vóstra, se voru lapedá de viati'a cea destramata, ce o-au dusu pana atunci. Impliniti-ve deregatori'a cu tóta scumpatatea, ducundu o viatia curata si placuta inaintea lui Ddieu si a ómeniloru celoru drepti, ca se ve poteti face demni de aceea resplata, carea pentru voi se cere de la parintele luminelor cu tóta jerl'a adusa pe altariulu Domnului.

Reverendisime Domnule Vicariu! Ati venit, ca parintiésca dispusetiune a stralucitiei sale preasantitului nostru archipastoriu fačia cu puçinatatea mea se o duceti in deplinire. Onerósa provincia mi s'a desemnatu, carea mi-va casiuná grigia si trapedare, apoi despre resultatu nu sum siguru; insa fiendca acés'l'a provine din grati'a si parintiésca propensiune, ce o are preabunulu nostru archipastoriu si parinte cătra mine, o primescu, si pentru aceea in manile Reverendisimei Domnnei Vóstre ca in cele mai fidele mi-depunu cea mai umilita fiiésca multiamita, cu scopu, ca aceea se o faceti cunoscuta celui ce v'a tramisu, asigurandu-lu totdeodata, că incātu voru concede marginitele-mi poteri, nemica nu voiu crutiá si intrelasá, din care asi poté cugetá, că ar proveni cev'a bine pentru beserice, scóle si poporulu

mie concrediutu. Eará Reverendisimei Domnnei Vóstre, pentru fatigiulu intreprinsu cu acés't'a ocaziune pentru mine, ve rostescu cea mai sincera multiamita, oftandu-ve din adunculu animei, ca Ddieu se ve tiena scump'a viatia cu tari'a trupésca si sufletésca, ce o aveti, la multi ani, spre emolumentulu santei mame beserice si alu natiunei!

Multu Onorati Frati Preoti districtuali! Dulcele mantuitoriu I. Christosu, inainte de a se duce la pátim'a sa, ca se póta invetiaccii seversí opulu celu mare alu vestirei evangheliei in tóta lumea, intre altele le-a impusu, ca se aiba dragoste unulu cătra altulu. Ca se potemu si noi implini inalt'a nóstra chiamare, ce o avem unulu căte unulu si toti la-olalta, e de lipsa, ca si noi se avem iubire unulu cătra altulu; fiendca suntemu urmatorii acelor'a, cătra cari s'a dísu, că iubirea dintre ei se nu lipsésca. De vomu cautá bine in giuru de noi, trebuie se marturisimu, că suntemu departe de o stare imbucuratória ori in ce privintia; multele neajunsuri si greutati, ce ne apésa, numai cu poteri unite le vomu poté portá, si numai cu cointielegere sincera si impromutata dóra a le usiorá. Ci ca cointielegerea nóstra se fia ducatória la scopu, trebuie se se basedie aceea pe iubire si incredere impromutata, ce trebuie se domnésca intre noi. Fiti dara cu iubire si incredere fratiésca precumu unulu cătra altulu, asia si toti cătra mine; si eu, comendandu-me amicetiei si bunelor sentimente ale M. O. Fratielorú Vóstre, ve asigurédiu, că in tóte cele cuvenintióse si drepte — afara, candu seriositatea oficiului ar pretinde altmintrea — voiu fi frate si amicu cu oricarele, asteptandu si eu asemenea; căci drépta e dís'a: „concordia parvae res crescunt, discordia et magna dilabuntur.“ — Domnedieu cu noi!

(Dísa in Chisífaleu de)

Avramu Dragosiu,
v. protop. gr. e. alu Eriului.

Literatura.

Magazinulu pedagogicu. Facundu-se intrebare din mai multe párti, că esit'a preintitulat'a fóia scolastica? redactiunea ei vine de anuntia, că din numit'a fóia au esítu pana acumu trei brosiure; cu brosiur'a a trei'a in sa s'a prefacutu in fóia lunaria, concediendu escelsulu presidiu gubernialu, ca se se edee in tóta lun'a, remanendu programulu si conditiunile de mai inainte.

Noptile carpatine, seau istori'a martiriloru libertatei, romantiu istoricu, scrisu de I. C. Dragescu. Opulu presinte, la carele se face invitare de prenumeratiune cu pretiu de 1 fl. 50 cr. v. a., se afla dej'a sub tipariu si va esí pana in 15 Iuliu a. c. intr'unu cuprinsu de 15—17 cóle tiparite si cu mai multe ilustratiuni. Pre junele auctoru, precumu se esprime insu-si, „sentimentulu de pietate, admiratiune si venerare, ce lu pastreza santei memoríe a martiriloru libertatei romane din 1784, l'a indemnatu se intreprinda publicarea istoriei acelu anu, vrendu prin ast'a a redestoptá memori'a acelorú martiri in stranepotii loru si a inpintená pre acesti'a spre fapte mari de demnitate si marire natiunala.“ Singura intentiunea cea frumósa inca recomanda opulu, intentiune, carea ar trebui se o aiba porurea in vedere scrietorii nostri beletristici, folosindu-se mai multu ca pana acumu in scrierile loru de materialulu celu pretiosu si neasemenatu mai folositoriu alu istoriei nóstre natiunali.

Egyházi lapok, scriere lunaria besericésca, ce va esî in Pest'a sub redactiunea p. t. domniloru dr. Petru Hatala si Michailu Zoványi, pertractandu cestîuni besericesci, scientifiche si soçiali in spiritu catolicu. — Totu sub titlulu de susu se anuntia o fôia besericésca de m. o. d. dr. Carolu Éltes in Alb'a-Iuli'a.

Ochire prin lumea politica

(din 1—15 Iunie.)

Cronica interna. Maiestatea sa imperatulu se incoronà in 8 Iunie de rege alu Ungariei, dimpreuna cu M. sa imperatés'a. Serbatórea acést'a politica-religiósa, ce decurse cu mare pompa in Bud'a-Pestea, aveá se fia unica in feliu lu seu, déca ea nu deveniá turbúrata — deoparte prin mórtea urmata din arsura a archiducesei Matild'a, fi'a archiducelui Albrechtu invingatoriului de la Custozza, din a carei'a proieptata casatoriá cu principele de corona italicu se asteptá urdírea unei legature mai strinse intre ambe acestea dinastíe si tiere; dealtaparte prin nesecurele sciri, ce se respandisera in privint'a imperatului Maccimilianu, carele, cadiendu in prinsórea republicaniloru din Mecsicu, se dícea a fi din mandatulu presiedintelui republ. Juarez impusícatu. Donulu de incoronare, votatu de díet'a tierei in sum'a de 100.000 de galbini, Maiestatea sa lu destinà de fundatiune pentru legiunarii (honvéd-ii) revolutiunei magiare din 1848, si totodata dede amnestíia tuturor emigratiloru si esilatiloru din caus'a acelei revolutiuni. Cutóteacestea adeveratea pace si binecuventare numai atunci va planá preste tierele corónei santului Stefanu, déca se voru impliní si justele dorintie si pretinsiuni ale maioritatiei nemagiare a suditiloru acelei coróne. — In Croati'a si Fiume purcedu a se face demustratiuni incontr'a uniunei. — In Transilvani'a, pentru carea si-redicara vócea in senatulu imp. dd. br. Alesandru Vasilco si Sam. Andrieviciu, comisariulu reg. c. Em. Pechy si-finì caletorí'a prin tíera, in carea Romanii din tienu-turile Grindu, Iernutu, Brasiovu, Branu, Fagarasiu, Sabinu, Blasiu, lu primira unanimu totu cu alocutiuni si memorande de tienórea agrairei domnului dr. I. Ratiu in Turd'a, despre carea amintiseramu in nru. tr. Acést'a unanima profesiune politica a Romaniloru ardeleni se pare a i-fi venitu domnului comisariu reg. cu totului neasteptata; dreptce, superandu-se nu puçinu, a si opritu a mai grai seau scrie cev'a incontr'a uniunei, si „Gaz. Transilv.“ si capetá dej'a admonitiuni politianesci verbali si in scrisu. Romanii transilvani in sa credu si tienu un'a: cà déca si revolutiunarii cápeta si au gratia, Romanii porurea fideli cu atátu mai virtosu trebue se aiba gratia si libertate de a poté stá cu constantia neinfranta prelanga autonomi'a legala a patriei loru si prelanga drepturile loru sanctiunate si de monarchu — si in acést'a credintia si-asiédia tóta speranti'a mantuirei!

Cronica esterna. In politic'a esterna a intratu unu interstitiu, unu intervalu de linisce, deórace ne aflámu in anutempulu acel'a, pre carele diplomatiu inca lu folosescu bucurosi spre restaurarea sanetatei si spre recreare-si pre la diferitele scaldi. Insemnámu dara asta-data numai atát'a, cà çearulu rusescu Alesandru II. nici in Paris nu fù scutitu de unu atentatu comisu asupr'a viatiei lui decátu unu Polonu, cà scirea despre caderea imperatului Maccimilianu in man'a liberaliloru se ade-

veri, si cà domnitoriulu Romaniei Carolu I. invitatu de imp. Napoleonu III. va plecá câtu mai curendu la Paris, spre a cercetá espusetiunea.

Varietáti.

Escet. sa p. metrop. br. A. Siagun'a, carele cu ocasiunea incoronarei se decorà cu marea-cruce a ordului leupoldinu, trecundu in caletorí'a-si càtra casa prin Oradea-mare si aflandu cà in beseric'a gr. or. de acolo lipsesce baldachinulu, demandà a se procurá unulu pre spelele escelintiei sale, cari voru suí la 500 fl. v. a.

Multiamita publica. De santa detorintia mi-tienu a multiamí publice binesentitoriului barbatu si partinitoriului culturei poporului romanu, m. o. domnu **Ioanu Micanu**, parochu gr. cat. din comun'a **Giuliti'a**, comitatulu Aradului, carele a binevoitu subscrisului, spre a poté studiá, a-i resolvá unu stipendiu anualu de 40 fl. v. a. Çel'a, 26 Maiu 1867. — Terentiu Petroviciu, normalistu.

Societatea filologica romana, ce erá se se adune anu in lun'a lui Augustu la Bucuresci, s'a fostu amenatu pana pre anulu curgatoriu. Acumu lun'a lui Augustu se apropia; óre incepe-si-va intr'ins'a laudat'a societate lucrurile sale atátu necesarie pentru o natiune, ce voesce a trai? —

Societatea de lectura a junimei rom. de la Oradea-mare tiene in 17 Iunie a. c. siedintia publica literaria, impreunata cu productiune instrumentala si vocala, in sal'a seminariului gr. cat. Dupa dins'a zelós'a tenerime oradana dispuse a se tiené si o petrecere de jocu la „Arborele verde.“

Stipendiu pentru unu medicu transilv. de 315 fl. si 63 fl. spese de cortelu din fondulu tierei, deveni vacantu la universitatea Vienei. Doritorii de a capetá pre 2 ani acestu stipendiu, carele e menitu spre calificarea unui june transilv. de operatoru chirugicu, au se depuna inca in l. c. esamenu din anatomi'a topografica le profesorulu de clinic'a chirurgicala a universitatei de aici si suplicele se si le astérna pana in 15 Aug. a. c. la r. guvernulu transilv., alaturandu testimoniulu despre numitulu esamenu, carte de botezu si domiciliu, despre cunoscintia limbelor patriei, diplom'a de doctoru de medicina, si reversu oblegatoriu, cà 10 ani dupa acea voru sierbî in patria.

Invitatiune de prenumerare la „Sionulu romanescu.“

Cu ajutoriulu celui Atotpotinte „Sionulu romanescu“ va urmá a esî si in semestrulu alu doilea alu anulului curinte 1867. Elu nu va incetá nici de aci incolo cu cugetulu celu mai curatu a militá pentru si prelanga adeveru, in sa acést'a totdeun'a in spiritulu pacei si alu iubirei sincere. Elu spre acestu scopu se va nesuí a trage in sírurile luptaciloru sei pre câtu mai multe si mai distinse capacitáti romane, pentrucá astfelu se póta pre díce mierge mai bine corespunde atátu cerintieloru devisei, ce si-a alesu, câtu si asteptariloru onoratului publicu. Deunde si speréza, cà desclinitu venerabil'a preotíme romana lu va inbraçiosíá si pre venitoriu cu acea caldur'a, carea se poftesce neaperatu, pentrucá unu diuariu, alu carui cercu de cetitori din natur'a lucrului e mai restrinsu, se póta cumu se cade subsistá.

Redactiunea.